

УДК 338.47:656

**В.В.Гордієнко, асп.**

*Кіровоградський національний технічний університет*

## Інвестиційний потенціал українського автотранспортного підприємства: методичні основи визначення та реалізації

В статті досліджуються проблеми визначення інвестиційного потенціалу автотранспортного підприємства. Обґрунтовується взаємозалежність та взаємопов'язаність категорій інвестиційного потенціалу, інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату. Визначено систему взаємозв'язків ключових кількісно-якісних характеристик інвестиційної привабливості та інвестиційного потенціалу АТП.

**інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, фінансові інструменти**

**В.В.Гордиенко**

*Кировоградский национальный технический университет*

**Инвестиционный потенциал украинского автотранспортного предприятия: методические основы определения и реализации**

В статье исследуются проблемы определения инвестиционного потенциала автотранспортного предприятия. Обосновывается взаимозависимость и взаимосвязанность категорий инвестиционного потенциала, инвестиционной привлекательности и инвестиционного климата. Определена система взаимосвязей ключевых количественно-качественных характеристик инвестиционной привлекательности и инвестиционного потенциала АТП.

**инвестиционный потенциал, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность, финансовые инструменты**

**Актуальність.** Для підприємств автомобільної галузі в сучасних умовах посилення конкуренції у сфері транспортних послуг істотно зростає потреба у підвищенні рівня конкурентоспроможності. Покращення параметрів функціонування АТП значною мірою залежить від стану фінансування програм їх розвитку, важливу роль у забезпеченні яких відіграють інвестиції.

Для українських АТП розширення інвестиційної діяльності гальмується складністю визначення для інвестора віддачі на вкладений капітал. Це зумовлено низкою *внутрішніх* (низькою якістю фінансового управління й фінансового обліку на АТП, що ускладнює реальну оцінку поточної діяльності та перспектив для інвестора; низькою якістю підготовки інвестиційних проектів на вітчизняних АТП; відсутністю належної кваліфікації менеджерів з управління проектами на АТП тощо) та *зовнішніх* (дефіцитом фінансових ресурсів та відносною обмеженістю фінансових інструментів для реалізації інвестиційних проектів українських АТП; недостатнім розвитком транспортної інфраструктури (шляхів та логістичних центрів) у цілому, що звужує інвестиційний потенціал сектора автомобільних перевезень відносно інших сфер діяльності; недостатньою участю держави як ключового організатора проектів на умовах співфінансування з іншими інвесторами, здатною розширити канали надходження фінансових ресурсів на вітчизняні АТП) чинників.

У цьому зв'язку актуалізується потреба в удосконаленні науково-методичного апарату визначення інвестиційного потенціалу вітчизняних АТП, розроблення фінансових механізмів його розширення, а також підготовки інформаційної бази для прийняття державних рішень з питань активізації інвестиційної діяльності в галузі автомобільних перевезень.

**Метою статті** є обґрунтування моделі формування інвестиційного потенціалу українського АТП на основі дослідження взаємопов'язаності та взаємозалежності категорій інвестиційного потенціалу, інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату об'єкта інвестування.

**Постановка проблеми.** У теорії та на практиці інвестування найчастіше трапляються термінологічні категорії: інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал та інвестиційний клімат, які досить часто вживаються для характеристики ідентичних процесів.

У процесі дослідження інвестиційної привабливості підприємства можна виокремити два принципові підходи. Перший підхід належить прихильникам школи фундаментального аналізу, які ретельно вивчають баланс та іншу звітність компанії (стан активів, обсяги продажу, тактику управління компанією, маркетинг, кваліфікація персоналу), тобто внутрішні чинники. В аналізі обов'язково використовуються систематизовані дані про стан справ у галузі, кон'юнктуру ринків, на яких підприємство реалізує продукцію або послуги. Другий являє собою технічний аналіз, який ґрунтується на ринкових показниках цінних паперів, зокрема на показниках попиту та пропозиції цінних паперів, вивчення динаміки курсової вартості, загальноринкових тенденцій зміни курсів цінних паперів.

В українських реаліях показники вартості акцій АТП на фондовій біржі не є показовими внаслідок нерозвиненості цього інструменту в цілому, а також через те, що більшість підприємств не перебувають на біржовому котируванні (внаслідок невеликих розмірів та застарілих методів управління). Тому, оцінюючи інвестиційну привабливість АТП, слід виходити із принципу фундаментального аналізу компанії, тобто з аналізу внутрішніх чинників її функціонування.

Вивчення реального фінансового стану підприємства є обов'язковою складовою усіх методик оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. Оцінивши і проаналізувавши запропоновану малодостатню систему фінансових показників АТП, інвестор може зробити висновок про оптимальність структури його капіталу, здатність організації вчасно робити платежі, фінансувати свою діяльність, зберігати рівновагу активів і пасивів у ситуації, коли внутрішнє й зовнішнє середовища перебувають у постійній динаміці. Ресурсний потенціал також має велике значення, адже проаналізувавши наявні ресурси, їх використання й оцінивши можливості підвищення ефективності його використання інвестор може зрозуміти можливості нарощення обсягу послуг АТП [1, С. 7].

Натепер основна проблема, яка існує для інвестора при оцінюванні інвестиційної привабливості, полягає у нестачі повної й надійної інформації про об'єкт інвестування, а також стандартизованих методик, які б враховували специфіку різних галузей виробництва, в тому числі підприємств автотранспортного комплексу. У такій ситуації до оцінювання інвестиційної привабливості АТП необхідно підходити з позицій системного підходу, який передбачає комплексне вивчення та оцінювання діяльності *потенціалу об'єктів інвестування* для обґрунтування майбутніх економічних цілей розвитку та вибору продуктивнішого способу їх досягнення. Важливо відзначити відсутність термінологічного визначення понять «*інвестиційний потенціал*» як економічної категорії, внаслідок чого серед науковців виник певний простір в інтерпретації цього поняття. Загалом термін потенціал (від лат. potential –

сила) означає можливість, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані [2]. Так само, на думку Л. Абалкіна, потенціал – це узагальнена сукупна характеристика ресурсів [3, С. 156].

За визначенням Л.Д. Ревуцького величина інвестиційного потенціалу підприємства не може бути визначеною чітким кількісним вимірюванням і є індикативним показником. Учений пояснює це тим, що позиковий інвестиційний капітал, який до нього входить, може змінюватися у широких межах і внаслідок суб'єктивних й об'єктивних обставин не може бути встановлений точно й однозначно [4].

Деякі дослідники, визначаючи інвестиційний потенціал підприємства, спираються на ресурсні можливості об'єкта інвестування при залученні інвестицій. Так, А.В. Русавська зазначає, що *інвестиційний потенціал* відображає ступінь можливості вкладення коштів в активи тривалого користування, включаючи вкладення у цінні папери з метою отримання прибутку або інших результатів [5]. Таке визначення не конкретизує питання щодо джерела походження коштів (власних або залучених) та об'єкта вкладення (з точки зору підприємства – власне виробництво, або інші інвестиції). У цьому визначенні не наводиться, яким чином оцінюється відповідний ступінь можливості.

У межах «ресурсного» підходу І.М. Голайдо трактує інвестиційний потенціал як певним чином упорядковану сукупність інвестиційних ресурсів, що дозволяє досягти ефекту синергії під час їх використання [6]. Аналогічної думки дотримується М.А. Абікаєв, який вважає, що кількісні та якісні характеристики *інвестиційного потенціалу* відображають упорядковану сукупність інвестиційних ресурсів, які включають матеріально-технічні, фінансові та нематеріальні активи (права власності на об'єкти промисловості, видобуток корисних копалин, акумулювання інформації, накопичені знання тощо) [7]. У працях М.А.Абікаєва та В.В. Бочарова також зустрічається тлумачення інвестиційного потенціалу – як джерела для майбутнього інвестування [8, С. 71]. Дослідники С.А. Лосева, В.І. Зубкова та О.В. Наківайло визначають фінансово-інвестиційний потенціал підприємства як сукупність фінансових та інвестиційних ресурсів підприємства, які дозволяють йому провадити ефективну діяльність, націлену на забезпечення його результативної та стійкої господарської діяльності [9, С. 35]. Інвестиційний потенціал підприємства у такому трактуванні формується під впливом двох факторів: тих, що впливають на накопичення інвестиційних ресурсів підприємства, і тих, що впливають на формування інвестиційних потреб підприємства.

На погляд Є.В. Лапіна [10, С. 110], інвестиційний потенціал підприємства характеризується його спроможністю формувати власні та залучати позикові інвестиційні ресурси. У структурі інвестиційного потенціалу підприємства дослідник виокремлює потенціал *виробничих (капітальних) інвестицій* та потенціал *фінансових інвестицій*.

Інші дослідники, визначаючи інвестиційний потенціал, виходять з позицій загальної пропозиції інвестиційних ресурсів на ринку, які взагалі можуть бути залучені в інвестиційні проекти. У цих тлумаченнях об'єкт інвестування не є ключовим для оцінювання інвестиційного потенціалу. Натомість пріоритетним в оцінюванні інвестиційного потенціалу є визначення сукупної пропозиції ресурсів, які реально та потенційно можуть бути інвестовані. З огляду на цей підхід заслуговує на увагу визначення інвестиційного потенціалу, Ф.С. Тумусова, який розглядає його як сукупність інвестиційних ресурсів, що складають ту частину нагромадженого капіталу, яка функціонує на інвестиційному ринку у формі потенційного інвестиційного попиту, здатного перетворитися у реальний інвестиційний попит, який задовольняє матеріальні,

фінансові та інтелектуальні потреби відтворення капіталу [11, С. 51].

Окремого розгляду заслуговує позиція вчених, які розглядають інвестиційний потенціал у контексті інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату. Так, С.Є. Сухінова вважає, що *інвестиційну привабливість* можна визначити як *взаємозалежність інвестиційного потенціалу* (сукупності умов, чинників, які приваблюють або відштовхують інвесторів) та *інвестиційних ризиків* (сукупності чинників, під впливом яких виникає імовірність непередбачуваних фінансових втрат в умовах невизначеності результатів інвестиційної діяльності або ймовірність повного або часткового недосягнення результатів реалізації інвестицій) [12, С. 15]. Інвестиційний потенціал у такому випадку відповідає поняттю інвестиційна ємність об'єкта інвестицій і являє собою суму об'єктивних передумов для інвестицій.

На погляд А.В. Русавської інвестиційний потенціал – це сукупна спроможність власних та залучених економічних ресурсів забезпечувати за наявності сприятливого інвестиційного клімату інвестиційну діяльність відповідно до цілей та масштабів, визначених економічною політикою [13]. Подібної думки дотримуються дослідники О.Н.Асаул, В.Б. Карпов та М.К. Перевязкін, які визначають інвестиційний потенціал як сукупність об'єктивних економічних, кадрових, ресурсних та інших чинників, що сприяють залученню інвестицій [14, С. 122].

Заслуговує на увагу дослідження К.П. Покотаєвої, у якому вона відзначає відмінність між категоріями «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість». На думку автора, термін «інвестиційний потенціал» є характеристикою спроможності підприємства щодо інвестування і використовується, як правило, для внутрішніх потреб управління з метою обґрунтування здатності підприємства використовувати ті чи інші інвестиційні можливості [15, С. 54]. К.П. Покотаєва слушно розрізняє термін «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» (характеристика доцільності щодо інвестування в об'єкт).

Таким чином, під інвестиційним потенціалом підприємства залежно від наукових поглядів дослідників, можна розглядати: сукупні (наявні та залучені) ресурси, які може акумулювати підприємство для здійснення інвестицій; спроможність об'єкта інвестування залучати інвестиційні ресурси; сукупність ресурсів на інвестиційному ринку, які потенційно можуть бути інвестовані в об'єкт; спроможність підприємства сформулювати власні та залучити позикові інвестиційні ресурси, використати ті чи інші інвестиційні можливості; сукупність умов та чинників, які приваблюють інвесторів; сукупна спроможність ресурсів забезпечувати інвестиційну діяльність; сукупність чинників, які сприяють залученню інвестицій; здатність підприємства.

На наш погляд, інвестиційний потенціал підприємства – це якісна характеристика потенційної можливості залучення підприємством внутрішніх і зовнішніх ресурсів для цілей інвестування. У такому трактуванні інвестиційний потенціал підприємства визначається насамперед внутрішніми чинниками розвитку (фінансовим, виробничо-технологічним, інноваційним, організаційно-управлінським та кадровим, маркетинговим та іншими потенціалами), які, формують його здатність утворювати власні та залучити зовнішні інвестиції з урахуванням створеного в країні інвестиційного клімату і обумовлених ним ризиків. Систему взаємозв'язків інвестиційного потенціалу, інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату АТП показано на рис 1.



Рисунок 1 – Система взаємозв'язків ключових кількісно-якісних характеристик інвестиційної привабливості та інвестиційного потенціалу АТП

Фінансовий потенціал АТП визначається потенційними фінансовими можливостями підприємства і характеризується фінансовими показниками його діяльності (ліквідністю, прибутковістю, платоспроможністю, фінансовою стійкістю, достатністю обігових коштів, вартістю майна підприємства, розміром зовнішнього й внутрішнього боргу та ін.). Деякі науковці наполягають на розширенні тлумачення фінансового потенціалу, що має передбачати не лише оцінювання поточного стану його фінансової діяльності та фінансової стійкості, а й включати потенційні можливості підприємства у сфері фінансів.

Результати оцінювання фінансового потенціалу підприємства дозволяють виявити найбільш значущі проблеми у фінансовій діяльності АТП, з'ясувати причини їх виникнення, визначити напрями підвищення фінансових результатів і забезпечити стабільність, конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість організації.

Виробничо-технологічний потенціал відображає стан і потенційні можливості виробничо-технологічного розвитку АТП. Організаційно-управлінський та кадровий потенціали характеризується кількістю та якістю керівного складу і трудових ресурсів, залучених АТП для провадження його господарської діяльності. Організаційно-управлінський потенціал підприємства характеризується здатністю його системи управління забезпечити стійке становище підприємства на ринку та його економічний розвиток. Організаційно-управлінський потенціал визначається рівнем прогресивності організаційної структури управління підприємством, організацією виробництва і праці, методів і способів управління персоналом.

Інноваційний потенціал АТП характеризується його здатністю продукувати нововведення власними силами або придбавати їх ззовні, а також ефективно впроваджувати інновації у практику господарської діяльності. Маркетинговий потенціал АТП характеризує існуючі та потенційні можливості АТП щодо забезпечення комплексу дій з розширення переліку надання послуг та їх подальшого просування на ринок, підвищення якості обслуговування, розширення ринкової частки, формування конкурентної цінової політики та ін.

**Висновки.** Для реалізації інвестиційного потенціалу АТП важливу роль відіграє інвестиційний клімат, виражений такими чинниками, як інвестиційна

інфраструктура (включає державну підтримку інвестицій, елементи податкової політики та ін.); нормативно-правова база у сфері функціонування об'єкта інвестування; ефективність державного управління (на яке впливає бюрократизм, корупція, некомпетентність місцевої влади тощо), соціально-демографічна ситуація; стабільність і сприятливість політичної ситуації та ін.

Водночас, інвестиційний потенціал, як характеристика стану не тільки зовнішніх, а і внутрішніх чинників формування здатності підприємства залучати необхідну кількість інвестицій, залежить від інноваційності фінансових інструментів залучення коштів, адекватності їх використання за різних економічних обставин, правильності вибору стратегії інвестування. Наукове осмислення і обґрунтування відповідних елементів є необхідною умовою ефективного використання інвестиційного потенціалу.

## Список літератури

1. Кармов Р. А. Инвестиционный потенциал и социально– экономические условия его реализации в трансформационной экономике: Автореф. дис. канд. экон. наук. М.: Институт экономики РАН, 2007. – 23 с.
2. Стаття «Потенціал» [Електронний ресурс] / Вільна енциклопедія ВІКІПЕДІЯ, 2012. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB>
3. Абалкин, Л.И. Новый тип экономического мышления [Текст] / Л.И. Абалкин. – М.: Экономика, 1987. – 387 с.
4. Ревуцкий, Л.Д. Инвестиционный капитал и инвестиционный потенциал предприятия [Текст] / Л.Д. Ревуцкий // Аудит и финансовый анализ. – 2011. – № 3.
5. Русавская А.В. Инвестиции и инвестиционный потенциал региона [Электронный ресурс] / Управление экономическими системами, 2011. – Режим доступа: <http://uecs.ru/uecs-37-372012/item/988-2012-01-28-05-36-33>
6. Голайдо, И.М. Инвестиционный потенциал региона [Текст] / И.М.Голайдо // Региональная экономика: теория и практика. – 2008. – № 17 (74).
7. Абыкаев, Н.А. Инвестиционный потенциал и экономический рост (методологический аспект) [Текст] / Н.А. Абыкаев // Экономист. – 2000. – №6. – С. 58.
8. Абыкаев, Н.А. Региональное управление. Зарубежный опыт [Текст] / Н.А.Абыкаев, В.В. Бочаров. – М.: [б.в.], 2001.
9. Лосева, С.А. Финансово-инвестиционный потенциал предприятия и его влияние на управление инвестициями / С.А. Лосева, В.И. Зубкова, А.В. Накивайло // Культура народов Причерноморья. – 2001. – № 20. – С. 34-37.
10. Лапин, Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия и механизм ее реализации [Текст]/ Е. В. Лапин // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2004. – № 9(68). – С. 109 – 123.
11. Тумусов, Ф.С. Инвестиционный потенциал региона: теория, проблемы, практика [Текст]/ Ф.С.Тумусов. – М.:Экономика, 1999. – 272 с.
12. Сухинова, С.Е. Региональная специфика инвестиционного климата [Текст] / С.Е. Сухинова. – Волгоград: ВолГУ, 2004. – 82 с.
13. Русавская А.В. Инвестиции и инвестиционный потенциал [Электронный ресурс] / Электронный науч. журн. «Управление экономическими системами». – 2011. – Режим доступа: <http://uecs.ru/uecs-37-372012/item/988-2012-01-28-05-36-33>
14. Асаул, А.Н. Модернизация экономики на основе технологических инноваций [Текст] / А.Н. Асаул, Б. М. Карпов, В. Б. Перевязкин, М. К. Старовойтов. – СПб: АНО ИПЭВ, 2008. – 606 с.
15. Покотаева, К.П. Теоретичні аспекти визначення категорій «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» [Текст] / К.П.Покотаєва.// Научн.-техн. Сборник «Коммунальное хозяйство городов» – 2007. – с. 262-268.

**V. Gordienko**

*Kirovograd National Technical University*

**Investment potential of ukrainian automobile enterprise: methodological bases of its definition and**

**realization**

The problem of determining of the investment potential of automobile enterprise investigated.

The interdependence and interrelatedness of the categories of investment potential, investment attractiveness and investment climate detected.

The system of interrelations of key quantitative and qualitative characteristics of the investment attractiveness and investment potential of automobile enterprise defined.

**investment potential, investment climate, investment attractiveness, financial instruments**

Одержано 15.03.13

**УДК 330.1**

**Г.О. Козинець, асп.**

*Кіровоградський національний технічний університет*

## Структура інтелектуального капіталу

У статті розглянуто різні підходи до структуризації інтелектуального капіталу, визначено його загальну та деталізовану структуру, дано характеристику основних складових та особливостей їх взаємодії.

**інтелектуальний капітал, людський капітал, організаційний капітал, споживчий капітал**

**Г.А. Козинец**

*Кировоградский национальный технический университет*

**Структура интеллектуального капитала**

В статье рассмотрены разные подходы к структуризации интеллектуального капитала, определена его общая и детализированная структура, дана характеристика основных составляющих и особенностей их взаимодействия.

**интеллектуальный капитал, человеческий капитал, организационный капитал, потребительский капитал**

На сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин, що характеризується становленням постіндустріального суспільства, дослідження концепції інтелектуального капіталу є пріоритетним напрямком економічної науки. Адже за сучасних умов на рівень економічного розвитку не тільки окремих суб'єктів господарської діяльності, а й держави загалом, впливає їх спроможність створювати, використовувати та нарощувати інтелектуальний капітал, фундаментом якого є інформація та знання.

Інтелектуальна діяльність, спеціальні знання й інформація стають найважливішими факторами конкурентоспроможності та ключовими ресурсами економічного розвитку суб'єктів економіки. Задля вдосконалення процесу формування та ефективного використання інтелектуального капіталу виникає необхідність дослідження його структурних елементів.

Питання структуризації інтелектуального капіталу було досліджено в роботах багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, таких, як Е. Брукінг, Р. Каплан, Т. А. Стюарт, Л. Едвінссон, М. Мелоун, К.-Е. Свейбі, М. Армстронг, Дж. Кендрік, В.